

STORTINGET

Innst. 69 S

(2018–2019)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Meld. St. 17 (2017–2018)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Partnerland i utviklingspolitikken

---

Til Stortinget

Sammendrag

Norges utviklingsinnsats skal bidra til å oppfylle 2030-agendaen og de 17 bærekraftsmålene verden samlet seg om under FN-toppmøtet i 2015. Bærekraftsmålenes overordnede mål er at alle verdens land innen 2030 skal nå målet om å utrydde ekstrem fattigdom, sikre en inkluderende utvikling og fremme velstand, fred og rettferdighet.

Bærekraftsmålene omfatter alle land og alle deler av samfunnet. Sammen med handlingsplanen fra Addis Ababa Action Agenda (2015) for finansiering av utvikling og Parisavtalen fra 2015 utgjør de et globalt rammeverk for politisk handling tuftet på internasjonalt samarbeid og partnerskap for bærekraftig utvikling. Målene tar utgangspunkt i at bistand alene verken kan skape vekst og velstand eller forhindre krig, konflikt eller tvungen migrasjon. Skal verden lykkes med å nå målene, må alle land ta eierskap til sine utfordringer og prioritere sine ressurser rett. Det kreves nasjonal innsats og nasjonale ressurser for å få det til.

Under 2030-agendaen og bærekraftsmålene er det tradisjonelle skillet mellom utviklingsland og utviklede land ikke lenger relevant. Vi snakker ikke lenger om givere og mottakere, men om gjensidig samarbeid og reelle partnerskap. Det er et felles ansvar å etablere partnerskap som fører til langsiktig utvikling.

For å mobilisere den innsatsen som er nødvendig for å utrydde fattigdom, feilernæring og sult, sikre god helse og utdanning til alle og redusere klimaendringer og ulikhet i verden, må verdens land samarbeide tett. Utviklingslandene bør få dra nytte av et bredt sett av utviklingspolitiske virkemidler, og de utviklede landene må ha en helhetlig tilnærming til utvikling. Det er når de ulike virkemidlene sees i sammenheng over tid at Norges innsats kan skape synergier og gi enda bedre resultater. For eksempel er barns evne til å lære på skolen påvirket av helsen deres. Innsats for ernæring eller barne- og mødrehelse vil få effekter for utdanningsnivået, som igjen påvirker kvalifikasjonene i befolkningen. Der det er sannsynlig at folk kan få arbeid, er det også mindre sannsynlig at de føler seg tvunget til å reise andre steder for å livnære seg og familien. Næringsutvikling og jobbskaping er med andre ord sektorer i utviklingssamarbeidet som er sentrale ikke bare for bærekraftig økonomisk vekst, men også for migrasjonsmønstre.

Gjennom de siste tiårene har bistandsbudsjettet blitt stadig større. I takt med økende pengestrømmer og et politisk ønske om å lede an i internasjonalt utviklingssamarbeid har Norges utviklingspolitiske engasjement vokst seg større og bredere. For å sikre at den norske innsatsen gir resultater har regjeringen konsentrert engasjementet om færre land, sektorer, samarbeidspartnere og avtaler. Regjeringen mener at bistanden ikke bør spres for tynt, og at innsatsen må konsentreres for å legge grunnlaget for varige resultater og vedvarende effekt av bistanden.

I Meld. St. 24 (2016–2017) Felles ansvar for felles fremtid (Utviklingsmeldingen) redegjøres det for partnerlandskonseptet, som legger opp til konsentrasjon av bistand og et dypere utviklingspolitisk samarbeid med utvalgte land. Partnerlandskonseptet er utviklet for å

sikre at bistanden og den brede utviklingspolitiske innsatsen konsentreres om færre land og har et tydelig tematisk fokus. I tillegg vil regjeringen etablere disse partnerskapene for å tydeliggjøre hvordan bærekraftsmålene har endret utviklingspolitikkenes natur.

I Innst. 7 S (2017–2018), anmodningsvedtak 69, ber Stortinget

«regjeringen komme tilbake til Stortinget med en egen sak med klargjøring av det bilaterale samarbeidet med partnerland, herunder kriteriene for valg av partnerland, valg av sektorer og bistandskanaler».

Formålet med denne stortingsmeldingen er å besvare disse spørsmålene og redegjøre for hvordan regjeringen ønsker å innrette samarbeidet med utvalgte partnerland.

Meldingen følger også opp Stortingets anmodningsvedtak 72, hvor

«Stortinget ber regjeringen fremme en egen sak som redegjør for hvordan den statlige kapasiteten kan styrkes og gjøres mer bærekraftig i partnerlandene, slik at landene på sikt kan klare seg uten bistand. Denne skal omfatte stat til stat-bistand, bruk av Kunnskapsbanken, samfinansiering med andre givere, multilaterale bistandskanaler, samt inntekstgenererende virksomhet gjennom skatt for utvikling».

Kapittel to redegjør for partnerlandskonseptets hovedformål og innhold. Regjeringen begrunner konseptet med behov for konsentrasjon av bistanden. Målet er at norsk bistandsinnsats skal bidra til bærekraftige resultater. Partnerskapet skal bygges på et felles ønske om samarbeid, felles ansvar, særlig for mobilisering av ressurser, og politisk dialog. Mange av partnerlandene står overfor komplekse utfordringer, hvor mangel på demokrati, menneskerettigheter og likestilling er et stort hinder for utvikling. Det trengs derfor en helhetlig tilnærming. Bistanden skal også få en tydeligere innretning. Med partnerlandskonseptet vil bistanden tilpasses hvert enkelt partnerland basert på deres behov og hva Norge har komparativ kompetanse på, og hvor Norge har tilstedeværelse. Partnerskapene skal bygges på et gjensidig ønske om samarbeid for utvikling. Dette betyr ikke at vi må være enige om alt, men at vanskelige spørsmål, som manglende politisk vilje til å fremme en inkluderende politikk, vil bli løftet i dialogen med partnerlandet. Vår innsats må bygge opp under landenes egne prioriteringer og planer, men det må være rom for fleksibilitet og endringer i samarbeidet. I sårbare stater kan nasjonalt eierskap til innsats for utvikling være spesielt utfordrende, og det vil være tilfeller der det ikke er mulig med et aktivt partnerlandsforhold med myndighetene.

Meldingen redegjør også for hvordan den statlige kapasiteten i partnerlandene kan styrkes og gjøres mer bærekraftig, slik at landene på sikt kan klare seg uten bistand. Den viser blant annet til faglig samarbeid jenn-

om Kunnskapsbanken og hvordan denne kan fornyes og utvikles.

Kapittel tre redegjør for kategorier og kriterier for utvelgelse av partnerland. Regjeringen vil konsentrere partnerlandskonseptet om to kategorier: partnere for langsiktig utvikling og partnere for stabilisering og konfliktforebygging. Disse har fellestrekk både når det gjelder de konkrete utfordringene landene står overfor, men også når det gjelder Norges, og andre giverlands, innsats over mange år. Det er en ambisjon i større grad å systematisere og dele erfaringer på tvers om hvordan man best kan videreutvikle partnerskapene i disse kategoriene. Kriteriene for utvelgelse tar utgangspunkt i Norges rolle i det enkelte land – at det er land hvor Norge allerede har et etablert samarbeid, og at det bygges videre på kompetanse og ressurser på norsk side – samt fattigdoms- og sårbarhetskriterier. For sistnevnte er det blant annet OECDs fem sårbarhetsparametere som ligger til grunn: politisk, sosial, økonomisk, miljø- og sikkerhetsmessig sårbarhet.

Kapittel fire redegjør for utvelgelse av land Norge skal søke partnerskap med. Ved utvelgelsen av hvilke land Norge skal søke partnerskap med, skal kriterier og mål som nevnt ovenfor legges til grunn. Selv om langsiktighet er svært viktig for å lykkes i partnerskapet, vil regjeringen kunne vurdere samarbeidet med det enkelte partnerland underveis. Det kan for eksempel vise seg at forutsetningene for partnerskapet med ett enkelt land ikke lenger er til stede, eller at ønsket om partnerskap ikke er gjensidig. Da skal regjeringen, med utgangspunkt i kriteriene og situasjonen i det aktuelle landet, kunne endre sammensetningen av partnerland. Det kan også være aktuelt å vurdere partnerskap med nye land. Likevel har regjeringen som intensjon at helhetlige vurderinger i sammensetningen av partnerland skal gjennomføres kun én gang innenfor en stortingsperiode. Stortinget vil på egnet måte bli forelagt sammensetningen.

Landene i kategori 1: Partnere for langsiktig utvikling er Etiopia, Malawi, Mosambik, Nepal, Tanzania, Uganda, Ghana, Myanmar, Indonesia og Colombia. Norge har ambassade i alle disse landene og skal i samarbeid med partnerlandet søke å utvikle en plattform for et langsiktig og forutsigbart samarbeid som inkluderer et bredt sett av utviklingspolitiske virkemidler. Over tid betyr det at en betydelig andel av den bilaterale bistanden skal gå til disse landene, men det er ingen automatikk i at bistanden økes. De fleste av disse landene har klare mål om å bli uavhengig av bistand. Et grunnleggende mål med bistanden bør derfor være å bidra til denne uavhengigheten.

Landene i kategori 2: Partnere for stabilisering og konfliktforebygging er Afghanistan, Mali, Niger, Palestina, Somalia og Sør-Sudan. Grunnlaget for innsatsen i disse landene er «Strategisk rammeverk for norsk inn-

sats i sårbare stater og regioner», som ble lansert i juni 2017. Formålet med rammeverket er å forsterke den samlede norske innsatsen i sårbare stater og øke kunnskapen om virkemidlene man har til rådighet. Det er behov for en helhetlig tilnærming og et langsiktig perspektiv på innsatsen, samtidig som den må være fleksibel nok til å tilpasses endringer i situasjonen i landene.

Ut over landene i de to ovennevnte kategoriene vil regjeringen videreføre bistand til de øvrige på 85-landslisten over dem som kan motta norsk bistand. Humanitær bistand, fred og forsoning og støtte over sivilsamfunnsbevilgningen skal fortsatt være unntatt konsentrasjonsprinsippet.

I kapittel fem, om økonomiske og administrative konsekvenser, framgår det at de tiltak som er redegjort for i meldingen, vil bli dekket innenfor gjeldende budsjettammer.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Zaineb Al-Samarai, Jette F. Christensen, lederen Anniken Huitfeldt, Martin Kolberg og Jonas Gahr Støre, fra Høyre, Hårek Elvenes, Trond Helleland, Ingjerd Schou og Michael Tetzschner, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen, Hans Andreas Limi og Christian Tybring-Gjedde, fra Senterpartiet, Liv Signe Navarsete, fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, fra Venstre, Abid Q. Raja, og fra Kristelig Folkeparti, Knut Arild Hareide, viser til at Meld. St. 17 (2017–2018), Partnerland i utviklingspolitikken, formår å besvare flere spørsmål vedrørende norsk bistandspolitik, herunder følgende:

I Innst. 7 S (2017–2018), anmodningsvedtak 69, ber Stortinget

«regjeringen komme tilbake til Stortinget med en egen sak med klargjøring av det bilaterale samarbeidet med partnerland, herunder kriteriene for valg av partnerland, valg av sektorer og bistandskanaler»,

og i anmodningsvedtak 72 ber Stortinget

«regjeringen fremme en egen sak som redegjør for hvordan den statlige kapasiteten kan styrkes og gjøres mer bærekraftig i partnerlandene, slik at landene på sikt kan klare seg uten bistand. Denne skal omfatte stat til stat-bistand, bruk av Kunnskapsbanken, samfinansiering med andre givere, multilaterale bistandskanaler, samt inntektsgenererende virksomhet gjennom skatt for utvikling».

Komiteen viser videre til at «partnerlandskonseptet», som danner grunnlaget for den foreliggende stortingsmeldingen, ble redegjort for i Meld. St. 24 (2016–2017) Felles ansvar for felles fremtid (Utviklings-

meldingen), men er videreutviklet i foreliggende melding. Partnerlandskonseptet er utarbeidet innenfor rammene av 2030-agendaen og de 17 bærekraftsmålene verden samlet seg om under FN-toppmøtet i 2015. Bærekraftsmålenes overordnede ambisjon er at alle verdens land innen 2030 skal ha utryddet ekstrem fattigdom, sikret en inkluderende utvikling og fremmet velstand, fred og rettferdighet. Komiteen vil fremheve at bærekraftsmålene omfatter alle land og alle deler av samfunnet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, vil fremheve at bærekraftsmålene løfter fram 17 hovedmål og 169 delmål som både industriland og utviklingsland skal følge opp. Dette er nyttig for å skape erkjennelse av hvor mangesidig utfordringene er på global basis, men når målene gjelder alle land og alle deler av samfunnet gir de få anvisninger om hva som bør være bistandens høyest prioriterte oppgaver. Flertallet mener partnerskapsmeldingen kunne vært klarere på prioriteringene innenfor partnerlandene og at den også burde avklart om partnerlandskonseptet gir en sterkere geografisk konsentrasjon sammenlignet med den andel av norsk bistand som tradisjonelt har gått til Norges 15–20 største mottakerland.

Komiteen er kjent med at norsk innsats for internasjonal bistand har økt kraftig de senere tiår. Bistandsbudsjettet er blitt stadig større, i takt med økende bevilgninger og et politisk ønske om å lede an i internasjonalt utviklingssamarbeid. Komiteen viser til at regjeringen har konsentrert det norske bistandsengasjementet om færre land, sektorer og samarbeidspartnere for å sikre at den norske innsatsen gir faktiske, varige og målbare resultater.

Komiteen registrerer at antall mottakerland for norsk bistand siden 1994 har vært i overkant av 100 enkeltland, men at dette siden 2014 er blitt redusert og i 2017 var tallet 84 land.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti viser til at meldingen likevel ikke gir noe klart bilde av om og i hvilket omfang det faktisk er skjedd en geografisk konsentrasjon av norsk bistand til færre land. Meldingens figur 1.1 på side 6 viser derimot at det totale antallet mottakerland i 2017 ikke er lavere enn antallet for tjue år siden, i 1997, men faktisk litt høyere. Nivået de siste 20 årene har variert rundt 120 land og ligger ifølge tabellen for 2017 på ca. 119 land. Meldingen gir ikke noen sammenlignende tabell for samme periode som år for år viser antall mottakerland dersom innsatsformer som i dag er unntatt fra det geografiske konsentrasjonsprinsippet, konsekvent holdes utenfor tallgrunnlaget.

Norsk bistandsengasjement har tradisjonelt rettet seg mot de fattigste landene, men også fulgt opp Norges rolle som tilrettelegger i fredsprosesser i ulike konflikter, slik som de palestinske områdene Sri Lanka og Colombia. Komiteen viser til at Norges ledende rolle innenfor andre tiltak, slik som klima- og skoginitiativet, også har påvirket retning og innretning på norsk bistand. Komiteen viser til at Afrika sør for Sahara har vært en viktig region for norsk bistand og vil forbli det i årene fremover.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti har merket seg at andelen av bilateral bistand som går til Afrika, er blitt markant redusert de siste tretti år, fra 68 pst. i 1988 til 41 pst. i 2017. I lys av alarmerende prognoser som tyder på at en økende andel av verdens ekstremt fattige vil befinne seg nettopp i Afrika sør for Sahara, må denne regionen prioriteres sterkere. Disse medlemmer viser til at det ved Stortingets behandling av Innst. 243 S (2016–2017), jf. Dokument 8:25 (2016–2017), ble gjort følgende vedtak:

«Stortinget ber regjeringen i kommende bistandsbudsjett sikre at andelen som går til de minst utviklede landene, ikke synker og at innsatsen for å bistå landene med de største utviklingsutfordringene, som flere land i Afrika sør for Sahara, økes.»

Komiteen viser til at ulike kriterier og klassifikasjoner har vært innført for å oppnå konsentrasjon av norsk bistand, tidligere, men at antallet land som mottar norsk bistand har vært relativt konstant siden midten av 1980-tallet. Komiteen oppfatter innføringen av partnerlandskonseptet som en anledning til å foreta en gjennomgang av hvilke land Norge bør konsentrere ressursene om for å få mest mulig ut av bistanden. Innføringen av konseptet vil ikke nødvendigvis føre til at bistand til andre land fases ut, men har som hensikt at regjeringen over tid vil utvikle et bredere og dypere samarbeid med partnerlandene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti vil understreke at partnerlandskonseptet er en anledning til å avklare hvilke land Norge bør konsentrere ressursene om for å få mest mulig ut av bistanden, og mener regjeringen derfor må komme tilbake med en tydeligere avklaring om konseptet faktisk skal medføre en konsentrasjon av ressursene om de utvalgte partnerlandene.

Komiteen viser til at valg av partnerland vil følge visse kriterier, herunder følgende: gjensidighet, at partnerskapene skal bygges på et gjensidig ønske om samarbeid for utvikling innenfor en felles forståelse av mål og prioriteringer for utvikling; felles ansvar for 2030-agen-

daen med de 17 bærekraftsmålene og The Addis Ababa Action Agenda (AAAA), som er den globale enigheten om hvordan man skal finansiere arbeidet med å nå bærekraftsmålene, og hvor det slås fast at hvert land har det primære ansvaret for egen utvikling og for å mobilisere nasjonale ressurser for å nå målene; dialog i spørsmålet om sammenhengen mellom ulike politikkområder, spesielt med tanke på hensynene til menneskerettigheter, likestilling, klima og miljø og anti-korrupsjon; utviklingspolitiske virkemidler i partnerland, forvaltet innenfor et helhetlig perspektiv; tydeligere innretning av bistand mot partnerland, med mål om at partnerland over tid skal få tilgang til bredden av Norges utenrikspolitiske verktøy, innenfor grundige behovsanalyser.

Komiteen merker seg at det overordnede målet er å bidra til at partnerlandene på sikt blir uavhengige av bistand, og at dette oppnås gjennom styrking av myndighetenes kapasitet, enten gjennom norsk stat-til-stat-bistand eller andre kanaler for kapasitetsbygging.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Kristelig Folkeparti har merket seg at meldingen opplyser at stat-til-stat-bistandens andel nå er historisk lav i norsk bistand. Disse medlemmer ser det som nødvendig å øke andelen fra dagens nivå, som ifølge meldingen bare var 4 pst. i 2017.

Komiteen understreker at 2030-agendaen gir rammen for en fundamental samfunnsendring, men at alle land har et selvstendig ansvar for egen utvikling og for oppfølgingen av agendaens målsettinger. Komiteen mener det likevel ikke er mulig for utviklingsland å oppnå slik utvikling uten faglig samarbeid og kompetanseutvikling. Dette gjelder, etter komiteens syn, ikke minst i spørsmål om rettsstatsutvikling, offentlig forvaltningskompetanse, reform av justissektoren og antikorrupsjonsarbeid. Komiteen viser til at regjeringen gjennomfører en rekke tiltak for å styrke kapasitet og kompetanse i utviklingsland. Både bilateralt og multilateralt støtter regjeringen initiativ som gjør stater bedre rustet til å levere tjenester for innbyggerne og bærekraftige velferdssamfunn. Et eksempel er opptrappingen av skatterelatert bistand, som regjeringen vil doble i tråd med løftet gitt i Addis Tax Initiative.

Komiteen ser det som en sentral utfordring at mange fattige stater har et svært mangelfullt skattesystem som fører til at ressurssterke selskaper og personer ikke bidrar i rimelig grad til fellesskapet. For at disse statene skal bli selvhjulpne, trengs politisk vilje og faglig bistand til utvikling av godt fungerende skattesystemer som sikrer en bred skattebase.

Komiteen legger vekt på at opprettelsen av Kunnskapsbanken Norad i mars 2018 styrker regjeringens mulighet til å samordne og styrke sektorbaserte kunnskapsprogrammer. Kunnskapsbanken gir en felles ram-

me for faglig samarbeid på en rekke områder der Norge kan tilby relevant og etterspurt kompetanse. Komiteen viser til at etableringen av Kunnskapsbanken omfatter følgende programmer: skatt for utvikling, som skal bidra til økt nasjonal ressursmobilisering; olje for utvikling, som bidrar til effektiv ressursforvaltning av petroleum; fisk for utvikling, som skal bidra til ansvarlig fiskeriforvaltning; statistikk-samarbeid for å gi utviklingsland bedre beslutningsgrunnlag; kapasitetsutvikling innen høyere utdanning og forskning; likestilling for utvikling, som har som mål å realisere kvinners rettigheter og likestilling; og ren energi for utvikling, som har som mål å styrke tilgangen til ren energi. En rekke viktige områder for faglig samarbeid er ikke organisert i Kunnskapsbanken, men bør kunne omfattes av Kunnskapsbankens arbeid for systematisering og læringsoverføring.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, viser til at i tillegg til programmene nevnt ovenfor har Stortinget bedt regjeringen legge til rette for at matsikkerhet og klimatilpasset landbruk blir et nytt satsingsområde innen Kunnskapsbanken. Flertallet ser fram til at dette skjer, og har merket seg at det i revidert budsjett 2017 ble behandlet en opptrappingsplan, og at regjeringen i løpet av 2018 legger fram en mer konkret handlingsplan for innsatsen på saksområdet.

Komiteen viser til at foreliggende melding skisserer to kategorier land: (1) partnere for langsiktig utvikling og (2) partnere for stabilisering og konfliktforebygging. Kategoriene deler fellestrekk når det gjelder de konkrete utfordringene landene står overfor, og komiteen er kjent med at regjeringen vil konsentrere partnerlandskonseptet om disse. Spesielt partnerlandene for langsiktig strategisk samarbeid er land hvor norsk bistand er godt etablert.

Komiteen viser til at partnere for langsiktig utvikling omfatter landene Etiopia, Malawi, Mosambik, Nepal, Tanzania, Uganda, Ghana, Myanmar, Indonesia og Colombia. Et fellestrekk for disse landene er at Norge er til stede med ambassade, noe som er en sentral forutsetning for å utvikle og følge opp partnerskapet. Komiteen viser videre til at partnere for stabilisering og konfliktforebygging omfatter landene Afghanistan, Mali, Niger, palestinske selvstyreområder, Somalia og Sør-Sudan. Disse statene er sårbare og en viktig del av oppfølgingen av regjeringens strategi for sårbare stater.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti har merket seg meldingens gjennomgang av hovedmålene for norsk utviklingssamarbeid med begge grupper partnerland og anser at en rekke viktige formål er nevnt. Disse medlemmer vil likevel bemerke at gjennomgangen

burde gitt en tydeligere analyse av hva det er mest behov for bistand til i de enkelte landene, og har merket seg at eksplisitt fokus på bærekraftsmål 1 om å bekjempe ekstrem fattigdom er lite framtrekkende i gjennomgangen av de enkelte partnerland.

Disse medlemmer vil understreke at norsk bistand – og utviklingspolitikken mer generelt – må bidra til å styrke mottakerlandenes evne til å tilrettelegge for varig, inkluderende økonomisk vekst og rettferdig fordeling. Økt jobbskaping og anstendige arbeidsvilkår er nødvendig for å sikre også de fattigere delene av befolkningen tilgang til økonomisk trygghet og velferd. Dessverre blir mange arbeidstakere utsatt for grov utnyttning i mange fattige og sårbare stater. Disse medlemmer mener norsk utviklingspolitikk derfor aktivt må fremme et anstendig arbeidsliv hvor arbeidsmiljø og arbeidstakernes rettigheter ivaretas. Tilsvarende samfunnsansvar må forutsettes ved norske bedrifters investeringer i og samhandel med utviklingsland.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil understreke at beslutninger om opprettelse og nedleggelse av Norges utenriksstasjoner tilligger regjeringen, men vil likevel påpeke at det er et paradoks at flere av de foreslåtte partnerlandene i kategorien «stabilisering og konfliktforebygging» ikke har egne norske ambassader. Innsats i sårbare stater medfører større risiko enn andre typer utviklingsinnsats; det stilles høyere krav til landkompetanse, tett oppfølging og tilstedeværelse. Det er dermed ikke gitt at konklusjonen må være å opprette flere norske utenriksstasjoner. En løsning på paradokset ville være å konsentrere Norges innsats ytterligere med utgangspunkt i land hvor vi fra norsk side allerede innehar både tilstrekkelig landkompetanse og tilstedeværelse på landnivå.

Som ledd i konsentrasjonsarbeidet er komiteen kjent med at regjeringen vil videreføre 85-landslisten over hvilke land som kan motta norsk bistand. Ut over de 16 landene i de to første partnerlandkategoriene er mottak av bistand oppad begrenset til 69 land. Komiteen understreker at dette ikke omfatter humanitær bistand, bistand til fred og forsoning eller støtte over sivilsamfunnsbevilgningen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, betrakter for øvrig foreliggende stortingsmelding som en oversiktlig besvarelse av stortingsvedtakene som foranlediger den, og en veldisponert gjennomgang av regjeringens bistandspolitiske strategi fremover.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Ven-

streparti legger til grunn at norsk utviklingspolitikk skal ha som mål å utjevne ulikhet gjennom å bygge ned urettferdige strukturer. Hovedveien ut av fattigdom går gjennom økonomisk vekst, jobbskaping og rettferdig fordeling innenfor rammene av stabile stater. Bistandens relative betydning for utviklingslandene blir stadig mindre. Overføringer, investeringer og handel utgjør i dag langt større pengestrømmer. Endrede rammebetingelser stiller økte krav til vår evne til å prioritere. Norsk utviklingspolitikk bør satse på områder hvor norsk kompetanse, erfaring og teknologi kan komme til nytte for utviklingslandene, som oljeforvaltning, fornybar energi og fiskeri. Vi må vise at vi forstår utviklingslandenes egne prioriteringer, samtidig som vi erkjenner at bistanden har størst effekt når den rettes inn mot land som viser reell vilje til å hjelpe seg selv. Bistandsavhengighet må ikke bli et substitutt for god lokal styring.

Anstendig arbeid gir utviklingsland evnen til å skape velferd gjennom skatteinntekter og rettferdig inntektsfordeling. Et lønnsomt næringsliv skaper jobber, men forutsetter investeringer og rettferdige handelsvilkår. For at næringslivet i utviklingsland skal bli konkurransedyktig, må befolkningen ha kompetanse. Sårbare grupper må sikres tilgang til skole og utdanning. I en tid med internasjonal arbeidsdeling og stadig omstrukturert arbeidsliv er arbeidstakere i sårbare stater og fattige land spesielt utsatt for utnytting. Utviklingspolitikken skal derfor bygge opp under et anstendig arbeidsliv. Rettferdig fordeling er ikke bare et viktig politisk og sosialt mål, men har også vist seg som det beste grunnlag for varig, inkluderende og bærekraftig vekst.

Gjennom statsbygging må offentlig sektor i utviklingslandene settes i stand til selv å levere blant annet helse- og utdanningstjenester. Bredt anlagt og rettferdig skattlegging er viktig for å styrke myndigheters ansvarlighet overfor befolkningen og for egen evne til å fremme sosial og økonomisk utvikling. Disse medlemmer vil særlig understreke betydningen av «skatt for utvikling»-programmet. Norge må bidra til å styrke mottakerlandenes kapasitet til å innhente skatteinntekter til fellesskapet. Skal et land ha mål om å klare seg selv, er et fungerende skattesystem med en bred skattebase uunnværlig.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at det er landene selv som har det primære ansvaret for egen utvikling, et prinsipp som er nedfelt i The Addis Ababa Action Agenda (AAAA) og som er en bærebjelke i partnerlandskonseptet. Derfor forutsetter disse medlemmer at dersom myndighetene i partnerlandene gjør prioriteringer som åpenbart ikke har utviklingseffekt, men som snarere er ødeleggende for landets utvikling, vil konsekvenser for samarbeidet vurderes.

Disse medlemmer mener at introduksjonen av partnerlandskonseptet er viktig fordi det innebærer økt gjensidighet og felles ansvar for utviklingspolitiske og globale utfordringer. Disse medlemmer peker på at migrasjon og flukt er relevante tema i dialogen med mange av partnerlandene, og at det vil være aktuelt i noen av disse landene å fokusere på nasjonale forhold som styrket migrasjonsforvaltning eller reintegrering av returnerte asylsøkere. Disse medlemmer støtter dette. Disse medlemmer viser videre til asylforlikets punkt 8 om at «land som mottar norsk bistand forventes å respektere forpliktelsen til å ta imot egne lands borgere» (jf. Meld. St. 24 (2016–2017) Felles ansvar for felles fremtid).

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti legger til grunn at det vil bli utarbeidet landsspesifikke strategier for alle partnerlandene. Disse medlemmer mener at strategiene bør slå fast målsettinger om verdier som menneskerettigheter, åpenhet og demokrati, og videre at hensynet til målgruppen, ikke Norges egeninteresser, må være styrende. Disse medlemmer mener at bistand ikke skal brukes som pressmiddel for å få på plass returavtaler, og forutsetter at dette ikke blir del av samarbeidet med noen av partnerlandene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener videre at strategiene for samtlige partnerland bør ha en tidsramme som sammenfaller med bærekraftmålene og Leave No One Behind-prinsippet. Strategiene bør gi innhold, form og retning til partnerskapene og inkludere sektor-, kanal- og partnervalg med konkrete mål for innsatsen. Strategiene bør utvikles gjennom en åpen og inkluderende prosess, hvor sivilsamfunnet får bidra med sine råd og innspill, i tråd med bærekraftsmål 17 om partnerskap. Disse medlemmer mener videre at strategiene bør prioritere arbeid med ulikhet og fordeling innad i land, og at de bør legge til grunn grundig kontekstforståelse, kunnskap om historie og folk og gode maktanalyser. Det er også viktig med en grundig aktøranalyse for samarbeidspartnere, inkludert hvilken rolle disse aktørene spiller i hvert enkelt land. Disse medlemmer mener at denne delen av utviklingssamarbeidet bør være å styrke de statlige institusjonene og deres kapasitet til å mobilisere nasjonale ressurser, levere tjenester, utvikle sosiale sikkerhetsnett og drive en aktiv fordelingspolitikk. Disse medlemmer mener også at konfliktsensitivitet bør være en viktig del av disse strategiene.

Disse medlemmer viser til at Skatt for utvikling-programmet styrkes, og støtter dette. Disse medlemmer vil påpeke at hvis en skal sikre at skatteinntektene også har en god fordelingseffekt, er det viktig

å støtte lokale sivilsamfunnsaktører som kan holde myndighetene ansvarlig for bruken av skatteinntektene og tjenester som leveres til befolkningen.

Disse medlemmer viser til at det sivile samfunn er under press i en rekke land, og handlingsrommet og finansieringen for uavhengige organisasjoner, inkludert menneskerettighetsaktører og menneskerettighetsforkjempere, minsker. Det er en bekymringsfull utvikling, og disse medlemmer mener at samarbeid med og støtte til det sivile samfunn må få en betydningsfull plass i strategiene.

Disse medlemmer viser til at flere av landene som er utpekt som partnerland, planlegger å bygge en rekke kullkraftverk som til sammen vil gi nesten tre ganger Norges årlige utslipp hvis alle blir realisert. Disse medlemmer mener regjeringen som en del av samarbeidet med disse landene bør utarbeide en pakke der en kombinasjon av økonomisk og faglig bistand, garantier og partnerskap med næringsliv og investorer gjøres tilgjengelig til utbygging av fornybar energi, mot en forpliktelse om at planene om kullkraftverk skrotes.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er kritiske til utviklingen hvor stadig mer av bistanden kanaliseres gjennom globale fond og eksterne aktører. Disse medlemmer mener at dette ikke nødvendigvis reduserer kostnader, men heller skjuler dem i overhead- og administrasjonskostnader, og viktigere – at det reduserer Norges mulighet til å bygge relasjoner og påvirke nasjonale agendaer i partnerland. Disse medlemmer frykter også at dette kan føre til at fagkompetanse blir bygd ned og fagmiljøer svekkes i Norge, og er kritisk til denne utviklingen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at i land som er i konflikt eller post-

konflikt, bør det sikres gode overgangsordninger og finansieringsmekanismer for arbeidet med helhetlig innsats som bygger bro mellom den umiddelbare humanitære responsen og det langsiktige arbeidet med fredsbygging og utvikling.

Disse medlemmer viser til at meldingen har et sterkt fokus på næringsliv og næringslivsutvikling, men mangler tydelige planer og prinsipper for næringslivets samfunnsansvar. Disse medlemmer forventer at denne næringsbistanden vil innfri prinsippene i UN Global Compact. Disse medlemmer forventer også at denne satsingen vil innebære konkrete mål om en satsing på kvinners økonomiske deltakelse.

Disse medlemmer viser til at i flere av partnerlandene som foreslås, står kvinners seksuelle og reproduktive rettigheter svakt, og tilgangen på for eksempel trygge aborter er begrenset. Disse medlemmer viser til Trumps såkalte «munnkurvregel», som hindrer organisasjoner som arbeider med retten til trygge aborter eller seksualopplysning i å motta amerikansk støtte. Disse medlemmer er bekymret for utviklingen og mener at partnerstrategiene bør inkludere konkrete målsettinger som vil kunne bidra til å styrke arbeidet for trygge aborter spesielt, og seksuelle og reproduktive rettigheter generelt.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Meld. St. 17 (2017–2018) – Partnerland i utviklingspolitikken – vedlegges protokollen.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 21. november 2018

Anniken Huitfeldt

leder

Ingjerd Schou

ordfører

